

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ,
ІНЖЕНЕРІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Тамара ДУДАР

«_____» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Тема: «Вектори та індикатори “зеленої” економіки України»

Виконавець: здобувач групи ЕК-401 МУСТАФАЄВ Вахід Ельшанович

Керівник: к.б.н., доцент ПАДУН Алла Олексіївна

Нормоконтролер: _____

Андріан ЯВНЮК

КИЇВ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет екологічної безпеки, інженерії та технологій

Кафедра екології

Спеціальність, освітньо-професійна програма: спеціальність 101 «Екологія»,
ОПП «Екологія та охорона навколишнього середовища»

(шифр, найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Тамара ДУДАР

« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

МУСТАФАЄВА Вахіда Ельшановича

1. Тема кваліфікаційної роботи «Вектори та індикатори “зеленої” економіки України»

затверджена наказом ректора від «3» квітня 2024 р. №504/ст

2. Термін виконання роботи: з 20.05.2024 р. по 16.06.2024 р.

3. Вихідні дані роботи: літературні джерела, матеріали отримані під час проходження екологічної практики, аналіз літературних даних та законодавчих документів.

4. Зміст пояснювальної записки: вступ, загальна характеристика “зеленої” економіки, зелена економіка України, вектори та індикатори провідних секторів “зеленої” економіки в Україні, висновки.

5. Перелік обов’язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Вибір та обґрунтування теми кваліфікаційної роботи	24.03.- 31.03.2024	
2	Затвердження наказом теми кваліфікаційної роботи	3.04.2024	
3	Складання календарного плану підготовки та виконання кваліфікаційної роботи	3.04.- 5.04.2024	
4	Опрацювання літературних джерел	6.04.- 30.04.2024	
5	Систематизація та аналіз літературних даних	1.05.- 19.05.2024	
6	Обробка та оформлення вихідних матеріал (зведення у таблиці, оформлення рисунків)	20.05. – 29.05.2024	
7	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог діючих стандартів	30.05. – 3.06.2024	
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи	3.06.2024	
9	Перевірка роботи на плагіат	5.06.2024	
10	Підготовка кваліфікаційної роботи, презентації та супроводжувальних документів до захисту	5.06. – 10.06.2024	
11	Захист кваліфікаційної роботи	11.06.2024	

7. Дата видачі завдання: « ____ » _____ 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис керівника)

Алла ПАДУН

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання:

(підпис випускника)

Вахід МУСТАФАЄВ

(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Вектори та індикатори “зеленої” економіки України»: 53 с., 9 рис., 10 табл. , 45 літературних джерел.

Об’єкт дослідження: “зелена” економіка

Предмет дослідження: екологічне зростання.

Мета роботи: визначити сучасні вектори та індикатори формування “зеленої” економіки в Україні.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та законодавчих документів, узагальнення науково-теоретичних і експериментальних даних.

В кваліфікаційній роботі визначено особливості формування “зеленої” економіки та проведено аналіз сучасних векторів та індикаторів “зеленої” економіки в Україні.

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА, ЕКОЛОГІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ВЕКТОРИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ, ЕКОЛОГІЧНІ ІНДИКАТОРИ.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА “ЗЕЛЕНОЇ” ЕКОНОМІКИ	9
1.1. Сутність “зеленої” економіки та “зеленого” зростання.....	9
1.2. Пріоритети “зеленої” економіки в світі	14
1.3. Висновки до розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ.....	25
2.1. Розвиток зеленої економіки в Україні: напрями та перспективи.....	25
2.2. “Зелена” економіка в післявоєнному відновленні України.....	30
2.3. Висновки до розділу.....	33
РОЗДІЛ 3. ВЕКТОРИ ТА ІНДИКАТОРИ ПРОВІДНИХ СЕКТОРІВ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	34
3.1. “Зелена” економіка України, як складова інтеграції до ЄС.....	34
3.2. Стратегічні вектори національної політики “зеленого” зростання.....	38
3.3. Індикатори “зеленої” економіки.....	43
3.4. Висновки до розділу.....	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ....	50

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ

IFOAM - Міжнародна федерація рухів з органічного сільського господарства;

ЄЕК ООН - Євразійська економічна комісія ООН;

ЄЗК - Європейський зелений курс;

ОЕСР - Організація економічного співробітництва та розвитку;

ООН – організація об'єднаних націй;

ПЕК - паливно-енергетичний комплекс;

ЮНЕП - програма ООН з довкілля;

ВСТУП

Актуальність теми. Модель «зеленої» економіки, як практична трансформація та конкретизація стратегії сталого розвитку ґрунтується на принципах взаємодії суспільства і природи та передбачає гармонізацію економічного, соціального розвитку та збереження довкілля. За визначенням ЮНЕП, «зелена» економіка – це економіка з низькими обсягами викидів вуглецевих сполук, яка ефективно використовує ресурси та відповідає інтересам усього суспільства.

Індикатори «зеленої» економіки охоплюють п'ять груп: екологічна та ресурсна продуктивність; база природних активів; екологічні аспекти якості життя; економічні можливості та політичні рішення; соціально-економічний контекст та характеристики економічного зростання.

В Україні інституційні засади «зеленого» зростання розробляються на основі впровадження міжнародних та європейських стандартів. А це потребує формування та запровадження системи довгострокових дій, що деталізує ресурсні можливості, обґрунтовуючи вагомість екологізації суспільного розвитку для забезпечення економічного зростання країни та формування сприятливого бізнес-середовища як на державному, так і регіональному рівнях. Важливим при цьому є циркулярна економіка при якій збільшується частка відновлюваних або переробних ресурсів, зменшуючи споживання сировини та енергії, скорочуючи викиди та матеріальні втрати.

«Зелене» зростання передбачає стимулювання економічного розвитку, забезпечуючи при цьому збереження й відтворення природних активів, які продовжують надавати ресурси та екологічні послуги для забезпечення добробуту суспільства, особливо у сфері енергоефективності та галузі агропромислового комплексу.

Мета і завдання виконання кваліфікаційної роботи.

Мета роботи – визначити сучасні вектори та індикатори формування “зеленої” економіки в Україні.

Завдання роботи:

1. Проаналізувати сутність та пріоритети впровадження «зеленої» економіки.
2. Визначити тенденції та перспективи розвитку «зеленої» економіки в Україні.
3. Охарактеризувати основні сучасні вектори та індикатори «зеленої» економіки в Україні.

Об'єкт дослідження – “зелена” економіка.

Предмет дослідження – екологічне зростання.

Методи дослідження – аналіз наукової літератури та законодавчих документів, узагальнення науково-теоретичних і експериментальних даних.

Особистий внесок випускника: визначено особливості формування “зеленої” економіки та проведено аналіз сучасних векторів та індикаторів “зеленої” економіки в Україні.

Апробація отриманих результатів. Результати кваліфікаційної роботи доповідалися на XVIII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених і студентів «Екологічна безпека держави» (м. Київ, 18 квітня 2024 року).

Публікації:

Мустафасєв В.Е. Вектори та індикатори “зеленої економіки” України: зб. тез доп. XVIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів «Екологічна безпека держави» (м. Київ, 18 квітня 2024 року) / Національний авіаційний університет. – Київ: НАУ, 2024. – с. 130.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА “ЗЕЛЕНОЇ” ЕКОНОМІКИ

1.1. Сутність “зеленої” економіки та “зеленого” зростання

“Зелена” економіка, згідно визначення, що зазначено у програмі ООН з довкілля (ЮНЕП), “спрямована на зростання добробуту населення, ефективно використовує природні ресурси і одночасно зменшує екологічні ризики”.

Впровадження «зеленої» економіки є один з напрямків забезпечення реалізації цілей та завдань сталого розвитку. Такі “зелені” – екологічно-безпечні іновації сприяють зниженню ризиків для довкілля та забезпечують ресурсозбереження, залученням приватних, державних і міжнародних інвестицій. “Зелена” економіка передбачає стимулювання “зеленого” зростання, що, згідно з визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), забезпечує виявлення більш екологічно чистих джерел зростання, розвиток сучасних іноваційних екологічно орієнтованих галузей виробництва, сфер життєзабезпечення, пошук сучасних іноваційних ефективних технологій та створення робочих місць. Для такого екологічно безпечного зростання необхідно активізувати залучення інвестицій та інновацій, які забезпечать досягнення у виконанні завдань сталого розвитку та приведуть до виникнення нових соціальних, економічних та безпекових можливостей.

Термін «зелена» економіка був вперше зазначено у 1989 р. в рамках консультацій щодо забезпечення сталого розвитку та його вимірювання у доповіді, підготовленою групою економістів-екологів для уряду Об’єднаного Королівства

На Саміті Землі в Ріо-де-Жанейро у 1992 році було визначено, що створення концепції «зеленої» економіки для забезпечення подальшого розвитку людства життєво важливо.

Політика “зеленої” економіки офіційно прийнята ОЕСР у 2009 році, як стратегічний напрямок розвитку («Стратегія зеленого зростання ОЕСР»). «Дорожня

карта та стратегія ресурсоефективної зеленої економіки Європи» є офіційним документом в Європі з зазначено питання.

- В концепції “зеленої” економіки визначено, що урядам, бізнесу та громадянам необхідно перейти до розробки збалансованих шляхів розвитку з включенням сприятливого клімату для інвестицій у природний капітал, а це, зокрема:

- посилення захисту лісів;
- збільшення частки заповідних територій;
- вирішення проблем енергозбереження;
- забезпечення екологічно чистими продуктами харчування;
- збалансоване землекористування та його раціональне землеупорядкування;
- оптимальний розподіл ресурсів, що мають обмежений потенціал;
- сучасна система обліку та управління ресурсами.

Модель “зеленої” економіки формується за умови гармонійного поєднання економічних потреб суспільства з потребами постійного відновлення і збереження навколишнього середовища.

Відповідно визначенню ЮНЕП «зелена» економіка, забезпечує підвищення добробуту людей і зміцнення соціальної справедливості при умові істотного зниження ризиків для навколишнього середовища та дефіциту природних екологічно безпечних ресурсів. В той же час ЮНЕП звертає увагу на взаємозв'язок між поняттями “зеленої” економіки та сталого розвитку: «...концепція «зеленої економіки» не замінює собою концепцію сталого розвитку, проте зараз все більш поширене визнання того, що досягнення стійкості майже повністю залежить від створення правильної економіки».

Так, зокрема, данські вчені визначили “зелену” економік, як процес трансформації, що дає можливість нівелювати диспропорції та дисфункції сучасної економіки, а результатом цього є справедливий доступ до ресурсів кожного члена суспільства, добробут людства за умови екологічної та економічної цілісності.

На зустрічі міністрів з охорони навколишнього середовища країн Латинської Америки і Карибського басейну, що відбулась під егідою ЮНЕП, було узгоджено наступне визначення: “зелена» економіка – це система економічної діяльності,

пов'язана з виробництвом, розподілом і споживанням товарів і послуг, які призводять до підвищення добробуту людини впродовж тривалого часу, при цьому не піддаючи майбутні покоління значним екологічним ризикам або екологічному дефіциту”.

Міжнародна торгова палата показує «зелену» економіку як взаємодоповнення економічного зростання та екологічної відповідальності при якому підтримується прогрес у соціальному розвитку.

Поскілки метою «зеленої» економіки є формування дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, котрі базується на мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та ефективному збалансованому природокористуванні при збереженні відповідного рівня життя населення.

Ця мета реалізується через підцілі - цілі нижчого порядку, до яких відносять:

- мінімалізацію негативного антропогенного впливу на довкілля, що забезпечить захист, збереження, відтворення природних ресурсів, збереження та відтворення зелених насаджень, підтримка сталості біорізноманіття, забезпечення цілісності екосистем, підвищення якості природноресурсного циклу природокористування тощо;
- зниження ресурсоефективності (збільшення продуктивності залучених у господарський обіг природних ресурсів і зменшення обсягу відходів завдяки впровадженню замкнутого циклу виробництва та максимально повній утилізації відходів), з орієнтацією на переважно використання відновлювальних ресурсів;
- структурні зміни економічного розвитку, що призведуть до важливості розширення «зелених» секторів з відповідним скороченням «коричневих»;
- соціальний прогрес в «зеленому» сегменті економіки, як система, що включає створення «зелених» робочих місць, підвищення якості товарів та послуг, зростання доходів населення за рахунок зайнятості у «зеленому» секторі економіки та надходження на ринок «зеленої» продукції тощо.

Міжнародна практика стратегії реалізації цілей сталого розвитку передбачає існування концепції “зеленої” економіки та “зеленого” зростання. Основна мета цих концепцій - забезпечення збалансованого використання реальних та потенційних

можливостей довкілля при господарській діяльності, коли чітко визначені аспекти економічного, соціального та екологічного забезпечення справедливості, добробуту та безпеки. Аналіз основних аспектів концепцій “зеленої” економіки, “зеленого” зростання та сталого розвитку на основі економічної, соціальної та екологічної значимості приведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Основні аспекти “зеленої” економіки, “зеленого” зростання та сталого розвитку

Аспект	Концепція		
	Зелена економіка	Зелене зростання	Сталий розвиток
Економічний	Забезпечує економічне зростання, збільшення обсягу доходів і зайнятості, залучення державних та приватних інвестицій, формування гнучкої економіки, створення нової економічної діяльності	Забезпечує економічне зростання і розвиток; сталий економічний прогрес із урахуванням стану навколишнього середовища, більш еластичне, стабільне, кероване якісне економічне зростання за рахунок нових двигунів, зелених технологій, інновацій, нових робочих місць, а не шляхом нарощування ВВП	Наголошує на обмеженні зростання виробництва і споживання у економічно розвинених країнах, підтримка сталого масштабу економіки, розробка та впровадження нових технологій, зменшення інвестицій у галузі, що експлуатують природу
Соціальний	Передбачає досягнення людством добробуту, соціальної справедливості, кращої якості життя, соціального розвитку, скорочення соціальної нерівності, справедливого доступу до обмежених ресурсів, задоволення потреб жінок і молоді	Передбачає досягнення добробуту, зокрема соціального, забезпечення доступу найбідніших верств населення до основних товарів; задоволення попиту у харчовому виробництві, наданні транспортних послуг, будівництві житла та наданні енергії	Передбачає збереження людського капіталу, та скорочення кількості руйнівних конфліктів, справедливий розподіл ресурсів між всіма членами суспільства, досягнення гідного життя та благополуччя
Екологічний	Орієнтується на скорочення екологічних ризиків, дефіциту, викидів вуглекислого газу в атмосферу і забруднення навколишнього середовища; на підвищення ефективності використання ресурсів та енергії; на запобігання втрати біорозмаїття та екосистемних послуг у межах екології планети; вимагає від усіх суб'єктів господарювання екологічної відповідальності та обмеження навантаження на екологічну систему	Орієнтується на захист, підтримку та збереження природних активів, створення низьковуглецевого виробництва, ефективного використання меншої кількості ресурсів та енергії, зменшення кількості викидів та мінімізації забруднення і впливу на навколишнє середовище; забезпечення кліматичної та екологічної стійкості; налагодження гармонії між економічними інтересами та станом навколишнього середовища та його охорони	Забезпечує стабільність біологічних і фізичних систем шляхом підтримки використання вторинної сировини, мінімізації кількості відходів, поширення відтворювальних джерел енергії, будівництва очисних споруд, заводів із переробки побутового й промислового сміття, зменшення площ під смітниками

Так концепції “зеленого” зростання та “зеленої” економіки мають спільну основу щодо принципів, завдань і визначають кінцеву мету - сталий розвиток.

Відмінність “зеленої” економіки від “зеленого” зростання вбачають на рівнях реалізації. “Зелена” економіка це стратегічна реалізація, що спрямована на системні виклики. “Зелене” зростання спрямоване на екологізацію технологій, процесів, послун та продуктів. Кожна з цих концепцій передбачає гармонізацію трьох складових: екологічної, економічної та соціальної. Але, на жаль, ці сучасні іноваційні концепції реалізуються дуже повільно в реальному економічному житті.

Разом з дослідженнями особливостей стратегії “зеленої” економіки суміжно вивчають специфіку концепції “зеленого” зростання та сталого розвитку. Показано, що основною метою “зеленого” зростання та сталого розвитку є мінімізація екологічних екстерналій при веденні господарської діяльності.

“Зелене” зростання стимулює не тільки економічний розвиток і зростання, але забезпечує і збереження природних активів, підтримує збалансованість та раціональність у природокористуванні, забезпечує надання екосистемних послуг, що особливо важливо при сталому життєзабезпеченні. При цьому каталізуються іновації та інвестиції, котрі будуть частково основою сталого зростання та сприятимуть формуванню нових економічних можливостей.

Цілі, завдання та формування принципів “зеленого” зростання є надзвичайно важливим для розуміння сучасного стану розвитку основних сфер економічного базису. Так явище так званого «розмежування» (decoupling) є однією з ключових характеристик “зеленого” зростання. Це коли посилення тиску на довкілля менше, ніж економічний ріст за певний період часу. Розмежування розглядають як категорії: відносне та абсолютне. Коли екологічний показник (тиску на довкілля) залишається сталим або зменшується, а певний показник економічного розвитку збільшується – це абсолютне розмежування. Відносне ж розмежування – це зростання екологічного показника (тиску на довкілля), але нижчими темпами, ніж зростання відповідного показника економічного розвитку.

Групи індикаторів головних характеристик зеленого зростання за методологією ОЕСР:

- 1) оцінка загального стану економічного розвитку країни, торгівлі, зайнятість населення рівень освіти;
- 2) оцінка потреб ефективного використання природного капіталу та можливість ресурсної, енергетичної та вуглецевої інтенсивності;
- 3) оцінка запасів природних ресурсів;
- 4) оцінка прямого впливу стану довкілля на життя людей, зокрема через забруднення повітря та доступ до якісної питної води;
- 5) оцінка ефективності екологічної та економічної політики щодо зеленого зростання.

На сьогодні уряди розвинених країн мають власні стратегії “зеленого” зростання економіки, що включають основні цілі, завдання та конкретні інструменти реалізації. Всі країни ЄС розробили та частково впроваджують нові «зелені» заходи у сфері енергетики, будівництва екоміст, розвитку громадського транспорту та інфраструктури та систему утилізації автомобілів. Екологічний сектор економіки ЄС це - 2,5% ВВП, тобто близько 300 млрд. євро на рік.

1.2. Пріоритети “зеленої” економіки в світі

Фінансова криза 2008 року спровокувала процес переосмислення світовою спільнотою шляхів подальшого розвитку. Поряд із фінансовою кризою відбуваються інші негативні процеси у світі. Внаслідок нераціонального використання природних ресурсів якість 60% основних світових екосистемних послуг, а відповідно продукції та товарів знизилась.

Впродовж двох останніх десятиліть кошти вкладалися у видобуток вичерпних видів палива, нерухомість та забезпечення інших потреб збагачення та розкоші, проте було порівняно мало витрачено коштів на:

- розвиток "поновлюваної" енергетики;
- підвищення енергоефективності;
- систему громадського транспорту,;
- розвиток сталого сільського господарства;

- захист екосистем і біорізноманіття;
- збереження якості природних вод;
- підтримання родючості ґрунтів.

Більшість стратегій економічного розвитку і зростання включали механізми на принципах заохочення швидкого накопичення фінансового, фізичного та людського капіталу, а спровокувало кризові явища в екосистемах за рахунок надмірного виснаження природних ресурсів.

При виснаженні світового запасу природно-ресурсного потенціалу, при чому процес виснаження нерідко незворотній, споживацька модель соціально-економічного розвитку і зростання небезпечно позначається на сталому споживанні, добробуті нинішніх поколінь і провокує непомірні ризики і проблеми для майбутніх поколінь. Існуючі принципи та ринкові стимули економіки споживання, “коричневої” економіки формують проблему нераціонального розподілу капіталу, поскільки компанії дозволяє здійснювати свою діяльність з небезпечними екологічними та соціальними наслідками, як правило, Нещодавні численні кризи дуже характерні для нинішньої економічної моделі. без будь-якого зовнішнього обліку та контролю.

Ця ситуація викликали потребу в формуванні нової моделі світового розвитку. Новий підхід на цьому шляху сформував виникнення концепції, що були озвучена на Саміті «Ріо + 20» у 2012 році. Представники та аналітики ЮНЕП представили доповідь «Назустріч «зеленій економіці», що визначала основні напрямки яка реалізації завдань боротьби з бідністю та досягнення цілей сталого розвитку у XXI столітті.

В цій доповіді ЮНЕП було визначено необхідність інвестування 2% світового ВВП в ключові сектори «зеленої» економіки:

- енергетику;
- промисловість;
- сільське господарство;
- житлово-комунальне господарство;

- лісове господарство;
- транспорт;
- поводження, утилізацію та переробку відходів;
- управління водними ресурсами;
- туризм.

При «зеленій» економіці зростання доходів і зайнятості забезпечується державними та приватними інвестиціями, де зменшується відсоток викидів вуглецю, а відповідно знижується забруднення атмосфери, підвищується ефективність використання енергетичного та природно-ресурсного потенціалу, впроваджуються заходи щодо запобігання втраті біорізноманітності та екосистемних послуг. При цьому визначаються засади державної політики, де визначають, що мають бути пріоритетними державні інвестиції та витрати на «озеленення» економіки.

Відповідно до економічного зростання, призводять заохочення інвестицій в розвиток «зеленого» виробництва, розширення сфери екосистемних послуг. Окремо потрібно виділити процес розвитку виробництва з низьким рівнем викидів вуглецю, яке характеризується значним зменшенням шкідливого впливу на довкілля та забезпечує істотне скорочення глобального екологічного сліду.

Ефективна система регулювання визнає права та створює стимули, що активізують перехід до «зеленої» економіки і усувають бар'єри для «зеленого» інвестування. Вже розроблені стратегії або плани «озеленення» національної економіки у ряді країн ЄС. Ці стратегії різні з точки зору пріоритетів та інтерпретації «зеленої» економіки. Країни ставлять перед собою конкретні цілі, що стосуються аспектів, завдань, особливих можливостей «зеленої» економіки. Зокрема, цілі направлені на широкий діапазон сфер життєзабезпечення - від якості води та викидів парникових газів до енергоефективності житла і територіальних особливостей розподілу природних екосистем.

Пріоритетними напрямками впровадження інструментарію «зелених інвестицій» є:

- деталізація системи обліку стаціонарних джерел викидів;

- облік викидів парникових газів на транспорті, що враховує данні щодо споживання моторних палив;
- використання геоінформаційних та супутникових технологій для прямого спостереження за викидами;
- запровадження використання геоінформаційних та супутникових технологій для контролю за станом і продуктивністю у сільському і лісовому господарствах;
- включення систему обліку регулярного моніторингу прями вимірювання концентрацій парникових газів з обов'язковою схемою перевірок отриманих результатів.

Пріоритети складових, змісту та завдань щодо реалізацією концепції «зеленої» економіки визначені Комітетом з екологічної політики Євразійської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН) представлені в таблиці 1.2.

В цілях «зеленої» економіки роблять акцент на задоволенні потреб людини, враховуючи взаємодію з довкіллям при цьому пріоритетом залишається добробут майбутніх поколінь. Тобто «зелена» економіка це види економічної діяльності, що пов'язані з виробництвом, розподілом, обміном і забезпеченням товарів і послуг, котрі призводять до забезпечення добробуту в довгостроковій перспективі, а майбутні покоління при цьому не будуть піддаватися впливу екологічного дефіциту та значними екологічними ризиками.

Теорія «зеленої» економіки сформована на основі трьох аксіом:

- небезпека безкінечного розширення сфери впливу в обмеженому просторі;
- проблеми в задоволенні потреб, що непомірно зростають, в умовах обмеженості ресурсів;
- взаємозв'язок між біотичними та антропогенними циклами визначає якість оточуючого середовища.

У «зеленій» економіці виділяють такі основні напрямки:

- впровадження дієвої системи відновлюваних джерел енергії;
- удосконалення системи управління відходами;

- впровадження сучасної, ефективної системи управління водними ресурсами;
- формування та розвиток системи «чистого», стійкого, «зеленого» транспорту;
- впровадження системи органічного землеробства в сільському господарстві, яке передбачає відмову від застосування гербіцидів, пестицидів, отрутохімікатів, а також мінеральних добрив;
- будівництво та переоснащення житлових комплексів теплоізоляційними конструкціями, що забезпечить енергозбереження в житлово-комунальному господарстві;
- збереження біорізноманіття та ефективне управління екосистемами.

Такі напрямки «зеленої» економіки мають розвиватися відповідно до принципів:

- справедливість (рівність);
- повага (процвітання і добробуту для всіх);
- обережність (облік граничних навантажень на планету);
- участь (при прийнятті рішень);
- управління (підзвітність);
- економічна, соціальна та екологічна стійкість;
- ефективність (стабільне виробництво і споживання);
- інвестиції в майбутнє- зв'язок між поколіннями.

В основі сутності «зеленої» економіки мають бути визначені «зелені» технології, що працюють не з наслідками, а з причинами екологічних проблем. Так можливо змінити споживчу поведінку. До ключових чинників сталого споживання відносять:

- енергоефективність;
- альтернативну енергетику;
- системи управління раціонального використання електроенергії;
- екологічний транспорт;
- впровадження системи управління відходами;
- та облік і нормування викидів та скидів.

Складові, зміст та завдання “зеленої” економіки

Складова	Зміст	Значення для зеленої економіки
Відновлювальні джерела енергії	природні джерела енергії, поновлювані природним чином, включаючи сонячне світло, вітер, прісні водотоки, припливи і геотермальне тепло.	Кожна країна може мати конкурентну перевагу в області різних технологій отримання енергії з поновлюваних джерел в залежності від географічного положення, клімату і т.д. Багато урядів забезпечують субсидії або стимули для виробництва енергії з ВДЕ; національні та регіональні цілі щодо частки енергії з поновлюваних джерел і скорочення викидів парникових газів є чинником, що стимулює інвестиції в даній області.
Енергоефективність	Зміни в поведінці і технологіях, що ведуть до скорочення витрат енергії на виробництво продукції і послуг.	Досягнення високих результатів з меншими витратами дозволяє знизити вплив на природне середовище, підвищити конкурентоспроможність і створити можливості для зростання. Рушійною силою є цілі в області зниження викидів парникових газів і прагнення до забезпечення енергетичної безпеки.
Мобільність	вплив транспорту на навколишнє середовище, включаючи забруднення повітря, викиди парникових газів і вплив шуму.	Зниження забруднення природних середовищ, сприятливо впливає на здоров'я і благополуччя населення.
Промисловість	Викиди і скиди, утворення відходів та споживання ресурсів, пов'язане з виробництвом і технологічними процесами.	Скорочення питомих викидів і обсягів утворення відходів часто пов'язано з підвищенням ефективності, інноваціями, поліпшенням якості навколишнього середовища і здоров'я населення.
Інновації	Будь-які зміни, що призводять до оновлення або удосконалення продукції або процесів	Екологічні інновації (еко-інновації) в даний час широко використовуються з метою зниження впливу економічної діяльності на навколишнє середовище.

Складова	Зміст	Значення для зеленої економіки
Оцінка впливу на навколишнє середовище і стратегічна оцінка впливу	Аналіз потенційного впливу на рівні окремих проектів і стратегічному рівні.	Інструменти політики широко використовуються для аналізу впливу на навколишнє середовище, пов'язаного з рішеннями або політичними ініціативами.
Управління	Інституційна система, багатосторонні угоди і т.д.	Структури, інститути і керівні органи, забезпечують розробку і реалізацію політики, спрямованої на перехід до «зеленої» економіки.
Майбутнє та сценарії	Уразливість, можливості, конкурентоспроможність і міграція.	Проблеми майбутнього, здатні надавати позитивний або негативний вплив на можливості для розвитку «зеленої» економіки в країні.
Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) і екологічна звітність	Будь-які добровільні ініціативи і механізми саморегулювання в приватному секторі, спрямовані на активну забезпечення відповідності законодавчим вимогам, етичним стандартам і міжнародним нормам.	Концепція «потрійного підсумку», що включає соціальну, екологічну та економічну результативність, найбільш часто використовується в якості основи для діяльності в області КСВ і екологічної звітності. Передбачається, що ця діяльність повинна створювати стимули для заходів, що надають сприятливий вплив на навколишнє середовище, споживачів, співробітників, місцеві спільноти та інші зацікавлені сторони.
Видобувні галузі	Видобуток кошовної мінеральної сировини або інших корисних копалин.	Практично будь-яке сировину, яка не може бути вирощено або вироблено штучно, має видобуватимуться із земних надр, що є джерелом потенційного негативного впливу на навколишнє середовище.

Такі технологічні іновації дозволять досягти відповідні цілі сучасної світової економіки:

- скорочення забруднення довкілля та підвищення ресурсної ефективності в будівництві, у галузях виробництва, в сільському господарстві та в інфраструктурних секторах життєзабезпечення;
- зниження впливу в результаті послаблення несприятливих кліматичних змін

за рахунок переходу до «зеленої» чистої вітряної, сонячної, геотермальної енергетики та енергії морських припливів, переробки відходів, гідро- і біоенергетики.

- шляхом створення систем раннього попередження щодо адаптації до кліматичних змін і температурних аномалій;
- ефективного управління біорізноманіттям і лісовими ресурсами;
- підвищення добробуту за рахунок більш продуктивного та сталого використання природних ресурсів, включаючи натуральну косметику і фармацевтичну продукцію.

Сучасними рисами світової «зеленої» економіки є:

- ефективно збалансоване природокористування;
- збереження та відновлення, по можливості, природно-ресурсного потенціалу;
- зниження забруднення довкілля;^{[1][2]}
- зниження концентрації вуглецевих викидів;
- запобігання втратам заповідних територій та біорізноманіття;^{[1][2]}
- зростання доходів і зайнятості населення, особливо сільської місцевості;
- ^{[1][2]}зниження антропогенного тиску на довкілля.

На жаль ці характеристики не впроваджуються в переважні моделі нинішнього економічного розвитку.

Сучасна економічна система супроводжується кризами й збоями ринкового механізму і є за своєю суттю марнотратна. За такою системою надспоживання є певні результати підвищення життєвого рівня особливо окремих груп та частково для усіх. Негативними наслідками функціонування цієї системи є екологічні проблеми, виснаження природно-ресурсного потенціалу, брак прісної питної води, енергії, продовольства, бідність, нерівність людей і країн.

Концепція «зеленої» економіки не замінює концепцію сталого розвитку, а самепроте досягнення цілей сталого розвитку повністю залежить від формування сучасної ефективної екологічно безпечної економіки. Сталий розвиток, як довгострокова мета потребує формування та розширення «зеленої» економіки.

Важливим інструментом сталого розвитку “зеленої” економіки є “зелені” інвестиції. будь-якої країни. Зростання екологічного податку за забруднення довкілля є, на сьогодні, не достатнім для фінансової мотивації забруднювачів до зниження викидів. Вигідніше підприємствам теплової генерації сплачувати податки, а ніж інвестувати у природоохоронні заходи.

Запровадження «зелених інвестицій» дає змогу прискорити екологізацію виробництва, покращити екологічну ситуацію в країні, забезпечити збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу.

Так, особливо першочерговими та необхідними є інвестицій, що можуть бути ефективними в національній системі обліку викидів та поглинання парникових газів а особливо вагомі для складових циркулярної економіки. Місією циркулярної економіки у сфері екологічного зростання можуть бути «зелені» державні закупівлі для інноваційного, сталого й всеохоплюючого зростання (рис.1.1.).

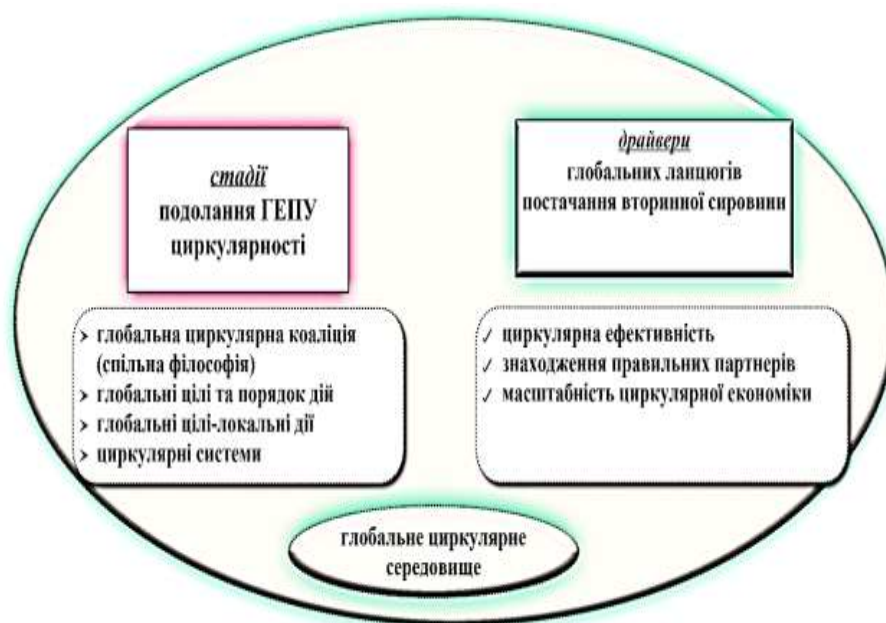

Рис 1.1. Необхідні елементи при імплементація циркулярної економіки в країні

Наприклад, коли розглядаємо впровадження циркулярної економіки в Україні, то акцент роблять на поводженні з твердими побутовими відходами (ТПВ).

Хоча це невідповідне “спотворене сприйняття суспільством” поняття функцій циркулярної економіки, як складової або ж частини “зеленої” економіки. Так, зокрема, в Україні можна виокремити основні проблеми (бар’єри) характерні для впровадження циркулярної економіки, як складової “зеленого” зростання (рис.1.2.).

Рис. 1.2. Бар’єри щодо функціонування в Україні циркулярного екологічного середовища

1.3. Висновки до розділу

Отже, забезпечення сталого розвитку на як на міжнародному так і на національному рівні потребує впровадження «зеленої» економіки, що забезпечить зниження ризиків для довкілля, розширить можливості ресурсозбереження.

Модель «зеленої» економіки формується на принципах взаємодії суспільства і природи та передбачає гармонізацію економічного, соціального розвитку та збереження довкілля.

Індикатори «зеленої» економіки охоплюють такі групи як: екологічна та ресурсна продуктивність; база природних активів; екологічні аспекти якості життя; економічні можливості та політичні рішення; соціально-економічний економічного зростання.

“Зелена” економіка може формувати в перспективі зелене зростання, яке згідно визначення ОЕСР полягає у більш екологічно чистих джерел зростання, пошуку та формування базових засад сучасних екологічноорієнтованих галузей, створення робочих місць та розвитку іноваційних екотехнологій.

РОЗДІЛ 2

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ

2.1. Розвиток зеленої економіки в Україні: напрями та перспективи

В сучасних умовах потреби людства значно перевищують можливості природно-ресурсного потенціалу довкілля. Економічне зростання ХХ століття досягалося за рахунок використання ресурсовитратних та енергоємних технологій виробництва спричинило погіршення стану довкілля. Подальший розвиток потребує зміни існуючої економічної системи в межах переходу до нової концепції господарювання на базі принципів сталого розвитку (табл.2.1.). Варіантом таких змін є концепція "зеленої".

Таблиця 2.1.

Етапи трансформації національної економіки до "зеленої"

Етап	Назва етапу	Період	Сутність
I-ий	Етап раптові трансформації	1991-1993 рр.	Часткове збереження планової економічної системи та спроби її модернізації без корінного зламу колишньої структури
II-ий	Етап поглибленої трансформації	1994-1999 рр.	Тотальна відмова від системоутворювальної ролі планово-розподільних відносин у державній політиці та практиці
III-ий	Етап глобальних трансформаційних зрушень	2000-2010 рр.	Врахування нового вектора глобального розвитку (сталий розвиток)
IV-ий	Етап глобального «зеленого» нового курсу (формулювання ЮНЕП)	2010-...рр.	Панування ідеології «зеленої» (еколого орієнтованої) економіки як нової парадигми економічного розвитку

Необхідність впровадження концепції "зеленої" економіки в Україні пов'язана зі складною соціально-економічною ситуацією під час воєнного стану, низькою якістю стану довкілля, ресурсною та енергетичною залежністю від зовнішніх ринків, низькою енергоефективністю національних виробництв, погіршенням здоров'я та якості життя населення.

Національна економіка потребує заміни «коричневої» індустріальної економіки на іноваційно екобезпечну «зелену», що дозволяє врахувати сучасні екологічні вимоги світової спільноти (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Концепції економічного, суспільного та екологічного розвитку

Назва	Сутність
Коричнева економіка	Економічне зростання без урахування вимог екологічної безпеки, критеріїв виснаження наявних природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища
Сталий розвиток	це такий розвиток, який задовольняє сьогоденні потреби суспільства, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби (Комісія ЮНЕП)
«Зелена» економіка	економіка, яка сприяє підвищенню добробуту людей і зміцненню соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для довкілля та дефіциту екологічних ресурсів (визначення ЮНЕП)

Розробкою та впровадженням концепції зеленої економіки займаються міжнародні інституції ЮНЕП, ОЕСР, ІФОАМ, Генеральний директорат Європейської комісії з питань довкілля.

Проблеми «зеленої» економіки в українській науці досліджують Ю. Бережна, С. Біла, Б. Буркинський, Т. Галушкіна Т. Горянська, Б. Данилишин, А. Мартинюк

“Зелена” економіка спрямована на зростання добробуту населення, ефективно використовує природні ресурси і одночасно зменшує екологічні ризик. Базовими передумовами впровадження “зеленої” економіки в Україні є сприятливі природні умови; запаси чорнозему; наявні ресурси органічного палива; перспективи розвитку вітрової енергетики; розвиток органічного землеробства (рис.2.1.).

Все більшого значення у становленні національних систем господарювання набуває розвиток стратегії “зеленої” економіки, що передбачає збалансоване співіснування навколишнього середовища, соціальної та економічної системи. При цьому екологічна складова виступає пріоритетним напрямом сталого розвитку. Процес екологізації економіки супроводжується впровадженням ресурсо- та енергоощадних технологій, зменшенням тиску на довкілля, зростанням попиту на органічну продукцію, спрямування інвестиційних потоків в зелену економіку, зміну структури зайнятості, покращенням якості життя та добробуту населення.

Рис. 2.1. Складові розвитку “зеленої” економіки в Україні

Серед напрямів реалізації зеленої економіки в Україні виділяють:

- раціональне використання природно-ресурсного потенціалу;
- диверсифікацію джерел енергопостачання;
- охорону навколишнього середовища;
- виробництво органічної сільськогосподарської продукції;
- модернізацію ЖКХ;
- формування нової екологічної поведінки населення.

Розвиток “зеленої” економіки потребує розв’язання суперечностей екологізації виробництва, підвищення ролі держави в стимулюванні зелених іновацій та інвестицій, створення сприятливих умов для посилення конкурентоспроможності національних виробників “зеленої” продукції та формування сучасного екологічно збалансованого ставлення населення до довкілля. Міжнародний досвід «озеленення» економіки можливо застосовувати в Україні.

В світовій практиці особливу увагу надають кінцевим цілям державної політики у секторах “зеленої” економіки (табл.2.3.).

Завдання та кінцеві цілі державної політики у зелених секторах економіки у світі

№ п/п	Сектор економіки	Напрями озеленення сектору	Кінцеві цілі
1.	Підвищення енерго-ефективності житла	Реконструкція житла, гнучке проектування, створення будівель з нульовим рівнем шкідливих викидів; нульовим споживанням енергії та енерго-активних будівель	Скорочення енергоспоживання майже на 80% порівняно з традиційним проектуванням будівель, створення мільйонів робочих місць
2.	Сталий транспорт	Перехід на низьковуглецеві види палива. Інвестування в енергоефективні види транспорту, електрифікацію, залізничний транспорт. Планування зеленої міської інфраструктури для транспорту	Скорочення споживання палива світовим парком автомобілів до 2050 року на 50 %, попередження викидів CO ₂ щорічно обсягом 2 гігатонн ¹⁹ , створення 3,8 млн нових робочих місць у світі
3.	Стала енергетика	Інвестування в інтелектуальні енергорозподільні системи типу «smart grids», в інфраструктуру відновлювальних джерел енергії, використання технологій альтернативної енергетики	Понад 20 млн додаткових робочих місць: 2,1 млн у вітроенергетиці, 6,3 у геліофотоелектричній галузі, 12 млн у сільському господарстві і промисловості, пов'язані з виробництвом біопалива. Зменшення викидів вуглецю
4.	Стале сільське господарство	Інвестування у стале сільське господарство, включаючи органічне оброблення землі. Відрахування розвинутими країнами частини стимулюючих пакетів на користь країн, що розвиваються.	До 2050 р., згідно з прогнозами, один гектар землі повинен прогнудувати від 6,1 до 6,4 осіб проти 4,5 осіб у 2005 р. Створення на 30% більше робочих місць
5.	Прісна вода	Інвестування в інфраструктуру забезпечення чистою водою	До 2015 р. удвічі зменшити кількість людей, що не мають постійного доступу до безпечної води та базової санітарії. Глобальний вигравш у 38 млрд дол. США у річному обчисленні
6.	Екологічна інфраструктура	Інвестування у здорові екосистеми: водозбірні басейни, річкові системи, водно-болотні угіддя, ґрунти, ліси, океани та коралові рифи, що надають важливі економічні послуги	Створення значної кількості додаткових робочих місць (від 10% до 40% від обсягу інвестицій). Скорочення використання природних ресурсів
7.	Ефективне використання матеріалів та енергії у виробничих процесах	Інвестування в екологічно чисті технології, чисте виробництво, відновлювальну енергетику. Скорочення субсидій на видобуток і використання викопного палива	Загальне зменшення матеріалоемності та енергоемності виробництва. Введення в систему звітності компаній показників ресурсної ефективності поряд із запровадженням справедливих цін на ресурси
8.	Утилізація відходів та вторинна переробка матеріалів	Включення у вартість продукції вартості шкоди для довкілля. Забезпечення безпечного і чистого видалення, збереження та утилізації відходів.	У 2000 році на сектор вторинної переробки у країнах-членах Євросоюзу припадало 4 % ВВП цього регіону Очікується, що в умовах підвищення цін на сировинні товари сектор буде швидко зростати.

В Україні екологічне законодавство регламентує заходи, спрямовані на екологізацію усіх галузей економіки як в державному так і приватному секторах та

визначає переваги “зеленої” економіки. Саме за такої економіки існують ряд переваг як для країни так і для бізнесу, а це:

- зниження залежності економіки від зовнішнього постачання сировини і цінових коливань;
- впровадження енерго- та ресурсозбережних технологій;
- вихід на нові ринки за рахунок чистих технологій;
- залучення прямих іноземних інвестицій;
- покращення екологічної ситуації та збереження природних ресурсів;
- формування позитивного «зеленого» іміджу (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Переваги впровадження “зеленої” економіки

ДЛЯ ДЕРЖАВИ	ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
<ul style="list-style-type: none"> – зниження залежності економіки від зовнішнього постачання сировини і цінових коливань; – впровадження енерго- та ресурсозбережних технологій; – вихід на нові ринки за рахунок чистих технологій; – залучення прямих іноземних інвестицій; – покращення екологічної ситуації та збереження природних ресурсів; – формування позитивного «зеленого» іміджу 	<ul style="list-style-type: none"> – зменшення питомих витрат на споживання ресурсів; – модернізація виробництва; – отримання додаткових доходів на основі використання наявних ресурсів (за рахунок утилізації відходів); – підвищення якості та конкурентоспроможності продукції; – можливість користуватися державними пільгами; – диверсифікація структури активів і зниження стратегічних ризиків, пов'язаних з традиційним виробництвом

На початку 2020 року Україна заявила про наміри стати активною частиною Європейської зеленої угоди, що надзвичайно важливо для сприяння досягненню кліматичної нейтральності. У довоєнний період на високому рівні з Європейським Союзом було налагоджено діалог щодо Європейської зеленої угоди, а також з боку уряду України були включені відповідні цілі та завдання до державного стратегічного планування.

Але в той же час існують певні як бар'єри так і стимули впровадження “зеленої” економіки в Україні (рис.2.4.).

Бар'єри, стимули та рушійні сили розвитку «зеленої» економіки

Головні бар'єри	<ul style="list-style-type: none"> ✓ екологічно шкідливі субсидії на видобуток викопного палива, занижені ціни на енергоресурси і побутові послуги, недооблік використання природного капіталу в системі національних рахунків та фінансовій звітності компаній; ✓ конкуренція впровадженню більш чистих технологій з боку дешевих традиційних «коричневих» технологій, нерозвиненість ринків для зелених товарів; ✓ суперечливість інструментів державної екологічної та економічної політики; ✓ консервативні звички, стереотипи та інерція в поведінці споживачів і виробників
Система стимулів	<ul style="list-style-type: none"> ✓ упровадження більш справедливих і стимулюючих ресурсозбереження цін та податків на використання обмежених природних ресурсів; ✓ введення більш жорстких екологічних стандартів і технічних регламентів використання матеріальних (енергетичних) ресурсів на виробництві та в побуті; ✓ розвиток фінансових механізмів, стимулюючих еко-інновації та розроблення, комерціалізацію й поширення використання більш чистих технологій; ✓ фінансова, нормативна та інформаційна підтримка створення розумної міської, енергетичної, транспортної, комунікаційної, соціальної інфраструктури; ✓ заохочення добровільного приєднання бізнесу до стандартів корпоративної соціальної відповідальності, винагороди переможцям конкурсів якості тощо.
Рушійні сили	<ul style="list-style-type: none"> ✓ висока швидкість скорочення невідновлюваних запасів природних ресурсів, ✓ підвищення енергетичної безпеки при переході до відновлюваних джерел енергії поряд з можливістю створення значної кількості додаткових робочих місць; ✓ зобов'язання урядів щодо викорінення бідності, забезпечення продовольчої безпеки і доступу населення до базових комунальних послуг; ✓ міжнародні зобов'язання країн згідно з угодами у сфері зміни клімату та збереження довкілля

2.2. “Зелена” економіка в післявоєнному відновленні України

Для України розвиток “зеленої” економіки є вимогою часу. Війна в Україні зумовила початковий рівень впровадження у сфері довкілля, зміни клімату та не відповідає плановим завданням процес імплементації ЄС директив у “зеленій” сфері. Розбудова “зеленої” економіки для забезпечення енергетичної незалежності потребує щорічного збільшення виробництва і використання альтернативних джерел.

Вплив війни на українське довкілля варто розглядати у двох вимірах. З одного боку, це величезна шкода українському довкіллю, коли природні екосистеми в Україні нагально потребують відновлювальних заходів. Але з іншого боку, Україна

вже імплементувала низку екологічних реформ (наприклад, ОВД та СЕО) до війни, але ми не встигли реалізувати важливі проекти та заходи. І саме під час війни наші подальші кроки в “зеленому” зростанні це:

- відмова від вугілля;
- впровадження превентивних заходів щодо промислового забруднення;
- удосконалення системи екологічного оподаткування;
- впровадження сучасних регламентів та міжнародних норм в систему торгівлі викидами тощо.

Коли Україна стане повноцінним членом ЄС це забезпечить більш швидко впроваджувати принципи ЄЗК. Так аграрний сектор України, навіть за сучасних умов може сприяти забезпеченню продовольчої безпеки та екологічної стійкості Європи та світу. Наприклад, використання пестицидів і добрив в Україні є набагато нижчим за амбітні “зелені” цілі скорочення, що встановлені у ЄС.

«Зелена» модель післявоєнного відновлення України може реалізуватися виключно за підтримки міжнародних партнерів, та фундаментальну зміну бачення ролі України в європейській та світовій економіці та торгівлі. Розбудова кліматично нейтральної економіки ЄС можлива лише в рамках глобальних зусиль в створенні міжнародних зелених виробничих ланцюгів, як частини сталої “зеленої” економіки.

Реформи важко впроваджувати як під час війни так і в рамках процесів відновлення. Разом з тим Україна має амбітні наміри досягти готовності вступу до ЄС вже в 2025 році. А це дотримання екологічного вектору у реформах, а отже й у “зеленому” відновленні. Крім того, ми ще до війни підтримали політику ЄЗК, який основною метою визначає досягнення кліматичної нейтральності Європи.

Отже, рамки «зеленого» відновлення охоплюють реальне фактичне відновлення (відтворення) природних ресурсів, що забруднені або втрачені внаслідок військових дій. Це означає розширення природоохоронних територій, з метою забезпечення природних процесів відновлення, що першочергово має відбуватися на територіях областей, котрі найбільш постраждали від воєнних дій.

Воєнний стан показав, що використання традиційних джерел енергії та палива призводять до руйнації засад енергетичної безпеки. Хоча Україна має значний

потенціал для збільшення виробництва відновлюваних джерел енергії.

Переваги «зеленої» економіки, на жаль, не зрозумілі частині підприємців, бо це додаткові фінансові витрати на її розвиток.

Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля” на початку 2023 року провів соціологічне опитування суспільної думки, яке показало, що відбудова на екологічних засадах не входить в топ-пріоритети українців. Однак 95% респондентів вважають, що відновлення природи є незвичайно важливим у повоєнній відбудові України. Але лише близько 26% готові платити за екологічність основних послуг:

- доступ до якісної питної води;
- безпечний екологічний громадський транспорт;
- ефективне екологічно безпечне поводження з відходами.

Близько 54% респондентів повідомили, коли державні програми посилення енергоефективності будівель приведуть до зростання вартості комунальних тарифів за послуги, то вони не братимуть в них участь.

Ця ситуація пояснюється війною, коли люди виживають фінансово, декому, не вистачає на найнеобхідне. При стабілізації фінансової ситуації населення кардинально, змінить своє відношення, бо в нашій державі підтримують європейські цінності мати економічно стабільну, енергетично незалежну та екологічно безпечну країну.

Завдяки “зеленій” економіці Україна може виконати більшість вимог ЄС і стане його повноправним членом. Крім того, для успішного відновлення держави після війни необхідно розвивати “зелену” економіку, оскільки це:

- інноваційні методи розвитку економіки;
- сучасне будівництво;
- ефективні системи енергетики;
- безпечне відновлення якості ґрунтів, води, повітря;
- боротьба разом з міжнародними партнерами зі змінами клімату.

2.3. Висновки до розділу

Таким чином, концепція «зеленої» економіки є необхідною для подальшого сталого соціального, економічного та екологічного розвитку України. Виключно держава відіграє провідну роль у переході за принципами «зеленої» економіки на шлях забезпечення цілей сталого розвитку.

Визначальним в реалізації концепції «зеленої» економіки належить відновлювальній енергетиці. Важливим вектором є також, під час «зеленої трансформації» економіки України, агропромисловий комплекс, який потребує інвестицій та посилення державного регулювання, задля збільшення потоків вітчизняних та іноземних інвестицій. Впровадження методів господарювання за принципами «зеленої» економіки можливо лише за умови державних інструментів стимулу для населення, зокрема це «зелені» закупівлі.

РОЗДІЛ 3

ВЕКТОРИ ТА ІНДИКАТОРИ ПРОВІДНИХ СЕКТОРІВ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

3.1. “Зелена” економіка України, як складова інтеграції до ЄС

Політика сталого розвитку, як відповідь на глобальні проблеми сучасності, на сьогодні сформовано визначено цілі сталого розвитку, які визначають необхідність переходу світових держав до зеленої низьковуглецевої економіки.

Впровадження моделі “зеленої” економіки на шляху європейської інтеграції України є умовою, яка на пряму залежить від загострення конкурентної боротьби за ринки та обмежені природні ресурси, енергоємності та ресурсовитратності. Потребують трансформації система податкових пільг та інвестицій України. А рівень забруднення атмосферного повітря в Україні, один з найвищих в Європі. Розпочато гармонізацію українських стандартів та імплементацію українського природоохоронного законодавства до європейських норм і стандартів.

За умовами дії Угоди «Україна-ЄС» розрізняють умови за якими українська економіка повинна змінити свою модель екологічного зростання в на пряму зелених видів діяльності, а саме:

I. Безперервний пошук джерел подальшого оновлення виробничих та технологічних процесів, удосконалення безпечності продукції, зростання ефективності використання енергетичних та матеріальних ресурсів в умовах загострення конкурентної боротьби за ринки та виснажені природні ресурси в зміненому навколишньому середовищі в умовах посткризового відновлення світової економіки та загострення воєнних конфліктів та дій за території сировини та ринки збуту.

II. Низька екологічна ефективність української економіки є низькою зумовлена імпортером первинних джерел енергії Україною. Політика, що спрямована на імпортозаміщення визначає необхідність формувати відповідний

рівень конкуренції, яка забезпечує зниження цін з обов'язковим підвищення якості продукції вітчизняного товаровиробника і в першу чергу «зелену дорогу» сучасним “зеленим” технологі, “зелену продукцію”, особливо в агросфері.

III. Інтеграція України до ЄС передбачає здійснення гармонізації українських стандартів та імплементації законодавства до європейських норм. Україна потребує першочергово прийняття міжнародних стандартів у сфері енергетики та екологічного управління. Це створить дієві механізми подолання зайвих бар'єрів для українських експортерів, залучення та ефективного використання інвестицій. Прийняття та розвиток стратегії «зеленого» зростання спонукатиме В Україні до прискореного створення умов ведення бізнесу за міжнародними нормами та стандартами при виконанні міжнародних зобов'язань.

IV. Необхідність активізації трансформації низки податкових пільг, перегляд інституту субсидування для розвитку «зеленої» економіки може бути основою подолання бар'єрів поширення моделі «зеленого» зростання в секторальному вимірі.

V. Екологізація сучасної економіки України передбачає перехід на поновлювані джерела енергії, впровадження «зелених» технологій, що знизить рівень неконкурентоспроможності та високорівня енергоємності та ресурсовитратності. Це особливо значимо, враховуючи, що викопні види палива, залишаються основним джерелом енергії в Україні і переважно є основними забруднювачами повітря у загальному обсязі споживання первинних енергоносіїв займають більше ніж 80%.

Першочерговим кроком на шляху «зелених» реформ є наміри України у забезпечення Глобального Зеленого Нового Курсу – Європейського зеленого курсу (рис. 3.1.).

Ключовими напрямками ЄЗК є:

- кліматичні зміни;
- чиста екоенергія;
- зниження рівня забруднення довкілля;
- стала промисловість, будівництво та реновації;
- збереження біорізноманітності та стала аграрна політика;

- стійка інформаційна мобільність.

ЄС визначає, що досягнення планових цілей ЄЗК залежить від можливостей наскільки активно будуть сприйматись норми та стандарти на національному рівні.

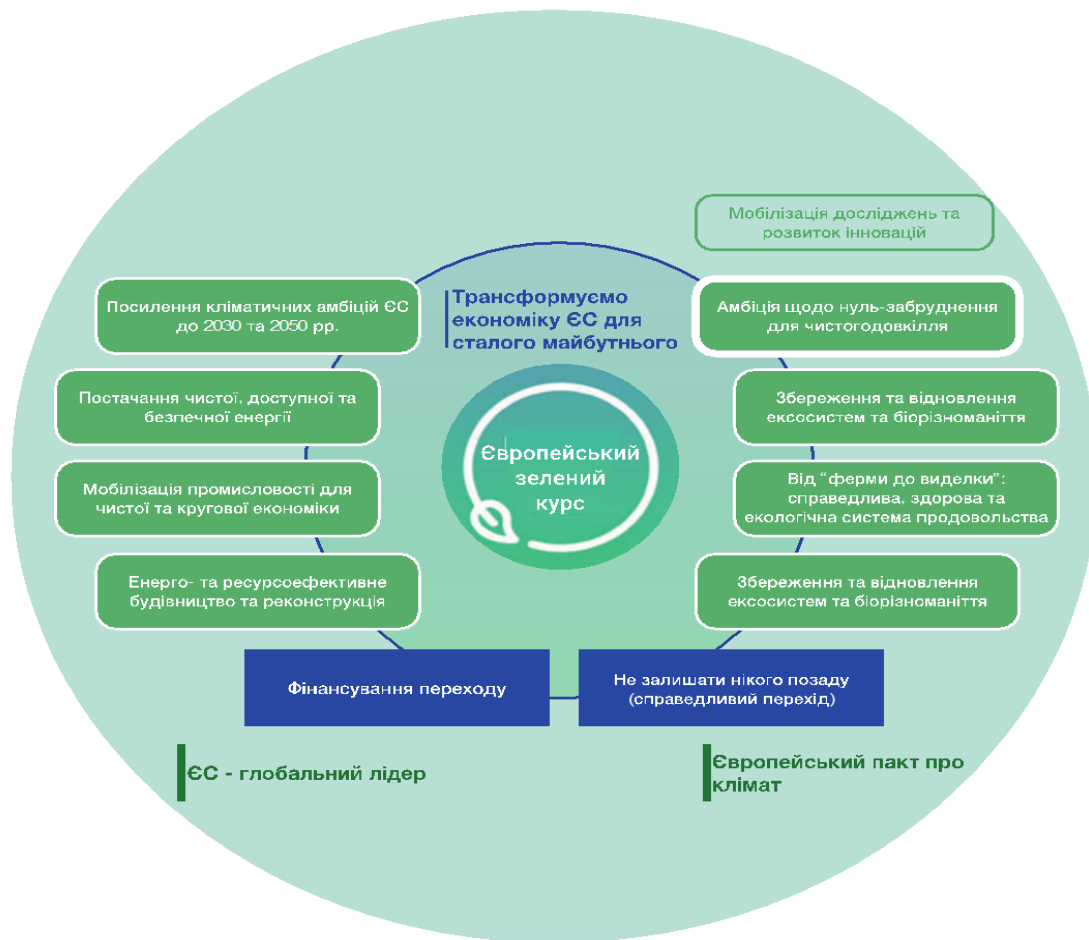

Рис. 3.1. Європейський зелений курс

Єврокомісія для просування ЄЗК на національному рівні розгорнула масштабну дипломатичну кампанію з використанням інструментів торгової політики, механізмів підтримки економічного розвитку на засадах зеленої економіки.

Поскілки ЄЗК є довгостроковою політикою то впровадження матиме як можливості так і виклики до яких як ЄС так і окрема країна що йде на впровадження таких норм має бути підготовленою.

Для приєднання до ЄЗК, через амбітність завдань, виділять ряд серйозних викликів у певних сферах діяльності (рис. 3.2.).

Рис. 3.2. Екологічні виклики у спільних сферах для країн

Але саме ЄЗК може забезпечити сталу життєдіяльність населення сьогодні та у майбутньому (рис. 3.3.).

Рис 3.3. Сфери життєзабезпечення при впровадженні ЄЗК

3.2. Стратегічні вектори національної політики “зеленого” зростання

Україна має значні запасами чорнозему, особливі рекреаційні ресурси, сприятливі кліматичні умови та займає одне з перших місць у ЄС за запасами основних видів природних корисних копалин із розрахунку на душу населення. Але нашу державу відносять до енергодефіцитних країн. Більшість технологій, покриваючи свої потреби приблизно на 60% є енергозатратними витратними при цьому наша продукція є найбільш енерго- та сировинноємною в світі, а ресурсозбереження не є пріоритетом економічного розвитку (рис.3.4.).

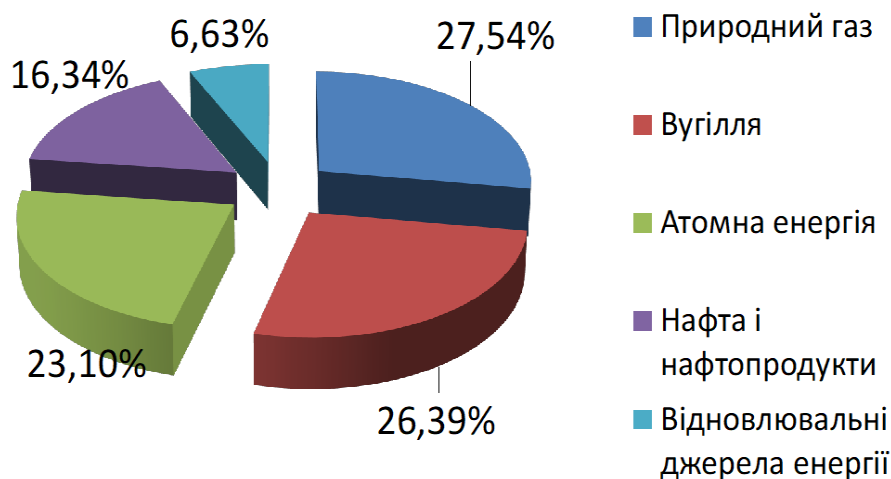

Рис.3.4. Споживання палива та енергії в Україні, 2021 р.

Надмірне використання запасів органічного палива та залежність від імпортованих енергоносіїв визначає використання альтернативних джерел енергії. До наявних в країні поновлюваних джерел енергії відносять вітрову, сонячну енергетику та біоенергетику.

Україна має високий потенціал щодо використання альтернативних джерел енергії. Так річний технічно досяжний енергетичний потенціал сонячної енергетики для України є еквівалентним 5 млрд. м³ природного газу. Сонячна енергія вже широко використовується в системах теплопостачання, для вироблення

електроенергії для суспільних та приватних споруд (табл.3.1.).

Таблиця 3.1.

Об'єкти електроенергетики [1] з використанням альтернативних джерел станом на 01.01.2023 р.

	Потужність, МВт	Кількість об'єктів	Кількість компаній	В-цтво e/e у 2022, млн кВт/год	Кількість надбавок
Біогаз	134,9	64	43	503	10
Біомаса	154,3	23	23	288	7
ВЕС	1754,5	96	32	1659	28
мГЕС	122	179	80	210	13
нСЕС&фСЕС	6368,8	1225	863	5254	118
Разом	8534,5	1587	1031	7913	176

Порівнюючи світові тенденції у відновлювальній енергетиці (рис.3.5.) та в Україні (3.6.) слід зазначити, що найбільша кількість об'єктів електроенергетики з використанням альтернативних джерел - це сонячні електростанції – 1225 з потужністю 6368,8 МВт. Найменше компанії формують об'єкти що працюють на біомасі – 23, краща ситуація з введенням в експлуатацію біогазових заводів - їх 64 по Україні.

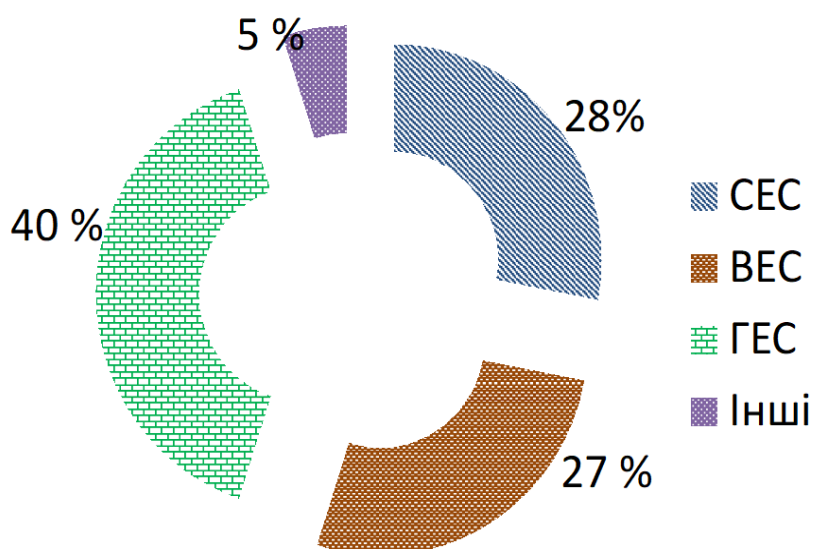

Рис.3.5. Світова структура відновлювальної генерації електроенергії, 2021 рік

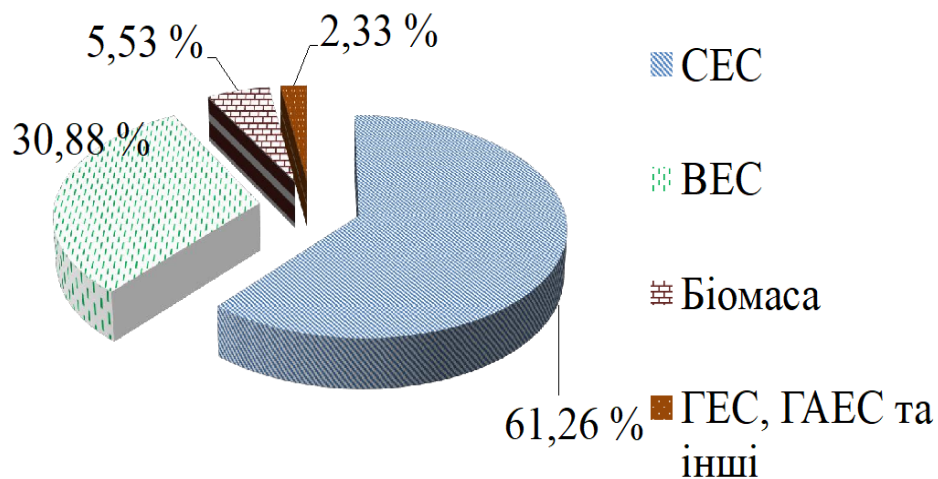

Рис.3.6. Електроенергія з альтернативних та відновлювальних джерел енергії в Україні в 2021 році.

В інституційному механізмі розвитку альтернативної енергетики слід відмітити суттєву динаміку росту та розвитку “зеленої” енергетики (табл.3.2.).

Таблиця 3.2.

Динаміка «зеленої» економіки в енергетичному секторі України за 2014-2021 р.р.

Показник	Рік		Зростання в рази 2014-2021
	2014	2021	
Потужності ВЕС, МВт	967	8400	9
Кількість приватних СЕС, шт	20	22000	1000
Кількість електромобілів, шт	77	12350	160
ІТ продукція – в ВВП, %	0,5	4,8	10

В травні 2023 року було затверджено Енергетичною стратегією України до 2050 року, де визначено шляхи забезпечення доступу до надійних, стійких і сучасних джерел енергії.

До 2050 року енергетичний сектор має бути максимально наближений до

кліматичної нейтральності. А це наявність чистої енергії, подолання енергетичної бідності, розвиток інноваційної та децентралізованої енергосистеми, повноцінне функціонування національних енергетичних ринків та їх інтеграція в міжнародні.

Згідно прийнятої енергетичної стратегії Україна до 2030 року має поступово перейти на відновлювальні джерела енергії.

В аграрному секторі, можна відзначити одну із основних ролей «зелених» енергетичних кооперативів.

Перший такий «зелений» енергетичний кооператив був створений в Україні лише у 2016 році. Як вся українська економіка, так і аграрний сектор, є енергозатратними та енергозалежними.

Щодо екологічного ефекту, то використання альтернативних джерел енергії позитивно впливає на довкілля, зменшуючи кількість забруднюючих речовин у повітрі.

“Зелена” економіка визначає велику кількість змін в способах господарювання. Такі зміни стосуються процесів що починаються від вирощування рослин та розведення тварин до переробки відходів і будівництва.

Дослідження Біоенергетичної асоціації України показали, що енергетичний потенціал біомаси України (24,87 млн т н.е.) становить 29% від загального постачання первинної енергії (86,36 млн т н.е в 2020 р.), що дорівнює річному імпорту природного газу в країну.

Ось тому необхідно забезпечувати відновлюваними джерелам енергії свою енергонезалежність, а в Україні є значний потенціал сільськогосподарських відходів та енергокультур для їх виробництва.

Сучасне нормативно-правове поле розвитку відновлювальної енергетики сформоване 250 законодавчими актами.

Сьогодні також важливо технологічна модернізація і трансформація промисловості в більш «зелену» та ресурсноєфективну при мінімальному вилученні первинних ресурсів з низкими рівнями викидів і відходів, зниження рівня забруднюючих речовин. «Зелена» індустрія або «зелені» сектори

економіки мають впроваджувати новітні джерела зростання, що напряду пов'язані з ефективним використанням ресурсів та екологічно чистих технологій при виробництві екологічної продукції та послуг. Це відповідно принесе значні прибутки в компанії «зеленого» бізне

Активізацію «зеленої» економіки в Україні можна забезпечити шляхом:

- екологізації державних рішень та практичного впровадження урядових ініціатив переходу від енергозалежної до інноваційної та низьковуглецевої економіки;
- трансформації законодавчо-нормативних документів стимулювання впровадження екологічно чистих технологій та динаміки процесів ресурсозбереження;
- розбудову економічного фундаменту зростання за рахунок «озеленення» ВВП та розширення природно-ресурсних субсидій і активне залучення бізнес-сектора;
- ефективний діалог України з західними партнерами щодо взаємодії у сфері «озеленення» економіки.

Ключовими векторами “зеленої” економіки в Україні є енергозабезпечення та агросфера АПК. В той же час збалансована ресурсна політика є одним з головних пріоритетів розвитку «зеленої» економіки під час воєнного стану.

Локомотивом реформування “зеленої” економіки України може бути органічне сільське господарство (Organic Agriculture), що за якісними характеристиками в повній мірі відповідає світовим екологічним стандартам. Адже 40 % території України це родючі чорноземні ґрунти в лісостеповій і степовій природній зоні. Високий вміст гумусу (4-9 %) та відповідний механічний склад, чорноземи забезпечать високу родючість зернових та ефіромасляних культур.

Україна має особливі переваги щодо органічного сільського господарства:

- низький рівень застосування пестицидів та мінеральних добрив;
- значна частка малих ферм;
- доступність сільськогосподарської робочої сили;
- експортна привабливість – сусідство з ЄС;
- зростання попиту на світовому ринку органічних продуктів харчування.

Але рентабельність «органічного» зеленого бізнесу залежить від рівня

державної підтримки – це світова практика.

3.3. Індикатори «зеленої» економіки

Вперше індикатори «зеленого» зростання запропоновані у звіті ОЕСР «Курс на зелене зростання: моніторинг прогресу», що опублікований за участю 34 країни ОЕСР у 2011 році разом із Стратегією «зеленого» зростання. Система індикаторів «зеленого» зростання спрямована на розвиток єдиної системи ключових економічних, соціальних й екологічних показників, які забезпечують об'єктивне бачення шляхів екологізації та безпеки соціального добробуту суспільства.

Затвердження переліку індикаторів «зеленої» економіки передбачено в форматі Національної системи еколого-економічного обліку (СЕЕО), котра є міжнародним статистичним стандартом для опису взаємозв'язків між економікою та довкіллям. СЕЕО це міст між теорією обліку багатств та національними рахунками, що об'єднує різні класифікації, концепції і є засобом для забезпечення якості та порівнянності даних. Національна СЕЕО, щоб бути ефективною, має включати фактичні дані.

Для стратегії “зеленої” економіки міжнародні інституції визначили індикатори:

- 1) соціально-економічні це оцінка загального стану економічного розвитку країни, розвитку торгівлі;
- 2) екологічно-ресурсної інтенсивності, де є можливість оцінки потреби ефективного використання природного капіталу, включаючи ресурсну, енергетичну та вуглецеву ;
- 3) ресурсоемності при умові оцінки запасів та стану природно-ресурсного потенціалу;
- 4) визначення впливу довкілля на життя людей, де визначається екологічна якість життя;
- 5) оцінка ефективності політики зеленого зростання.

В таблиці 3.3. наведено систему індикаторів «зеленої» економіки України.

Індикатори «зеленої» економіки України*

Індикатори екологічної та ресурсної продуктивності	
Вуглецева продуктивність ВВП, дол. / тонн CO ₂ : ВВП на одиницю згенерованих енергетикою викидів CO ₂ (ВВП у постійних цінах 2010 р. за ПКС у дол. США)	Вуглецева продуктивність ВВП, грн / т CO ₂ : ВВП на одиницю викидів CO ₂ від спалювання палива
	ВВП у постійних цінах 2010 р., грн / т CO ₂ та за ПКС дол. / т CO ₂
	Індекс зміни вуглецевої продуктивності ВВП, % до 1990 р. та 2000 р.
Енергетична продуктивність ВВП: ВВП на одиницю спожитої енергії, дол. /1000 тонн нафтового еквіваленту (тне) (ВВП за ПКС у дол. США в постійних цінах 2010 р.)	Індекс зміни обсягів викидів CO ₂ , % до 1990 та 2000 рр.
	Обсяги викидів CO ₂ на душу населення, тонн
	Енергетична продуктивність ВВП: ВВП на одиницю спожитої енергії, грн / кг нафтового еквіваленту (кгне)
	ВВП у постійних цінах 2010 р. за ПКС у грн (базовий рік 2010)
Матеріальна продуктивність ВВП (грн / кг; дол. /кг): ВВП на одиницю спожитих неенергетичних матеріалів, дол. / кг (ВВП за ПКС у дол. США в постійних цінах 2010 р.)	Індекс зміни енергетичної продуктивності ВВП, % до 1990 р. та 2000 р.
	Індекс зміни обсягів споживання енергії, % до 1990 р. и 2000 р.
	Обсяг спожитої енергії на душу населення, тне.
Поводження з відходами	Матеріальна продуктивність ВВП (грн /кг); (дол. / кг)
	Індекс зміни матеріальної продуктивності, % до 1990 р.
	Індекс зміни обсягів споживання неенергетичних матеріалів, % до 1990 р.
	Обсяги утворених відходів I-IV класів, тонн
	Обсяги утворених побутових і подібних відходів, тонн
Водна продуктивність ВВП: ВВП на одиницю спожитої води, дол. /м ³ (ВВП за ПКС у дол. США в постійних цінах 2010 р.)	Обсяги утворених побутових і подібних відходів, на душу населення, кг
	Індекс зміни відходів I-IV класів, 2010=100
	Індекс зміни продуктивності ВВП за відходами I-IV класів, 2010=100. Індекс зміни обсягів утворених побутових і подібних відходів, 2010=100
	Індекс зміни продуктивності ВВП за побутовими та подібними відходами, 2010=100
	Водна продуктивність ВВП, дол. / м ³
Баланс гумусу та поживних речовин	Індекс водної продуктивності ВВП, 1990=100
	Індекс обсягів спожитої води, 1990=100
	Баланс гумусу в ґрунтах України, т/га
Індикатори наявності та використання природних ресурсів	Баланс поживних речовин в ґрунтах України, т/га
	Внесення азотних та фосфорних добрив, т/1000 га
	Земельні ресурси
Площа ріллі, % до загальної території країни	
Площа пасовищ та сіножатей, % до загальної території	

Органічне землеробство	Площа сільськогосподарських угідь, зайнята під органічним землеробством, га
	Питома вага площі під органічним землеробством у загальній території країни та у площі сільськогосподарських угідь, %
Лісові ресурси	Площа, зайнята лісами та лісовкритими територіями, у загальній території країни, %
Зміни в землекористуванні порівняно з 1990 р. (за категоріями землі).	Зміни в землекористуванні порівняно з 2001 р. (за категоріями землі), відс. Пункти
Водні ресурси	Обсяги видобутої води на душу населення, м
Невідновлювані ресурси	Обсяги видобутку основних корисних копалин в Україні, млн тонн, млн м ³
Індикатори екологічних аспектів якості життя	
Рівень забруднення повітря	Обсяги викидів найбільш шкідливих забруднювальних речовин в атмосферу, тис. тонн
	Обсяги викидів оксиду азоту на душу населення, кг/чол
	Обсяги викидів РМ10 та РМ 2,5 на душу населення, кг/чол
Стан здоров'я населення	Середня очікувана тривалість життя при народженні (років)
	Середня очікувана тривалість здорового життя при народженні (років)
	Темпи зростання захворюваності найбільш поширеними хворобами в Україні, %
Доступ населення до водопостачання та поліпшених санітарних умов	Частка домогосподарств, підключених до централізованого водопостачання, % до загальної кількості домогосподарств
Індикатори економічних можливостей та відповідей політики	
Капітальні інвестиції та поточні видатки на захист навколишнього середовища за рахунок коштів Державного бюджету України	Капітальні інвестиції та поточні видатки на захист навколишнього середовища за рахунок коштів Державного бюджету України, млн грн
	Капітальні інвестиції та поточні видатки на захист навколишнього середовища за рахунок коштів Державного бюджету України, % від ВВП
	Розподіл капітальних інвестицій за видами природоохоронної діяльності, % до загального обсягу капітальних інвестицій
	Розподіл поточних видатків за видами природоохоронної діяльності, % до загального обсягу поточних видатків
	Обсяги бюджетних видатків на наукові дослідження та інновації за «зеленими» напрямками, млн грн
Державні видатки на наукові дослідження та інновації, важливі для «зеленого» зростання	Частка обсягів бюджетних видатків на наукові дослідження та інновації за «зеленими» напрямками в загальному обсязі бюджетного фінансування науки та інновацій
	Структура державних видатків на наукові дослідження за напрямками «зелених» досліджень, %
	Структура державних видатків на інновації за «зеленими» напрямками, %
Соціально-економічні умови та характеристики зростання	
Економічне зростання та його структур	Темп зростання ВВП, % до попереднього року
	Структура валової доданої вартості, %
Населення	Чисельність населення, млн осіб
	Прогноз чисельності населення до 2050 р., млн осіб

Ринок праці	Рівень економічно активного населення у віці 15-70 років, % економічно активного населення до чисельності населення відповідного віку
	Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, % зайнятих у віці 15-70 років до чисельності населення відповідного віку
	Рівень безробіття, % безробітних до економічно активного населення (за методологією МОП)
Багатофакторна продуктивність по економіці в цілому	Багатофакторна продуктивність по економіці в цілому Вимірюється як різниця між темпами приросту ВВП та вхідних факторів (праці та капіталу для економіки в цілому)
Індикатори ефективності політичних рішень	Індекс легкості ведення бізнесу (обстеження Doing Business)
	Глобальний індекс конкурентоспроможності (обстеження в рамках Всесвітнього економічного форуму)
	Індекс екологічної ефективності (обстеження та оцінки Єльського університету)
	Індекс сталості суспільства (оцінки Фонду сталого суспільства)

*Джерело: Доповідь про зелену трансформацію в Україні на основі показників зеленого зростання ОЕСР, 2021 рік.

Запропоновані ОЕСР групи показників досягнення цілей і успішного виконання завдань розбудови “зеленої” економіки прийнятний для України.

На базі критеріїв та індикаторів «зеленого» зростання ОЕСР експертами УкрНТІ розроблено систему кількісних цільових індикаторів, визначених законодавством щодо цілей «зеленого» зростання. Із запропонованих ОЕСР у 2014 роках понад 100 основних і допоміжних показників індикаторів розглянуто - 80 і 60 адаптовано для України.

Саме індикатори “зеленого” покликані надавати інформацію за широким спектром екологічних та економічних досягнень на різних рівнях.

3.4. Висновки до розділу

Отже, Україні інституційні засади «зеленого» зростання розробляються на основі впровадження міжнародних та європейських стандартів. А це потребує формування та запровадження системи довгострокових дій, що деталізує ресурсні можливості, обґрунтовуючи вагомість екологізації суспільного розвитку для

забезпечення економічного зростання країни та формування сприятливого бізнес-середовища як на державному, так і регіональному рівнях. Важливим при цьому є чітке визначення розвитку стратегічних векторів «зеленої» економіки.

«Зелене» зростання передбачає стимулювання економічного розвитку, забезпечуючи при цьому збереження й відтворення природних активів, які продовжують надавати ресурси та екологічні послуги для забезпечення добробуту суспільства, особливо у сфері енергоефективності та галузі агропромислового комплексу.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що “зелена” економіка спрямована на зростання добробуту населення, ефективно використовує природні ресурси і одночасно зменшує екологічні ризик. Базовими передумовами впровадження “зеленої” економіки в Україні є сприятливі природні умови; запаси чорнозему; наявні ресурси органічного палива; перспективи розвитку вітрової енергетики; розвиток органічного землеробства.

2. З’ясовано показники реалізації стратегії державної екологічної політики України до 2030 року, зокрема в напрямках розвитку зеленої економіки. Кожний показник має цільові значення на 2020, 2025 та 2030 рр., а також базове значення на 2015 рік.

3. Встановлено, що основними напрямками реалізації зеленої економіки в Україні виділяють:

- раціональне використання природно-ресурсного потенціал;
- диверсифікація джерел енергопостачанн;
- охорона навколишнього середовища;
- виробництво органічної сільськогосподарської продукції;
- модернізація житлово-комунального господарства;
- формування нової екологічної поведінки населення.

4. Проаналізовано вимоги, щодо впровадження моделі “зеленої” економіки на шляху європейської інтеграції України. А саме загострення конкурентної боротьби за ринки та обмежені ресурси; трансформація податкових пільг та інвестицій; рівень забруднення атмосферного повітря, один з найвищих в Європі; гармонізація українських стандартів та законодавства до європейських норм і стандартів; неконкурентоспроможність української економіки в результаті енергоємності та ресурсовитратності.

5. Спрогнозовано, що завдяки зеленій економіці Україна здатна виконати більшість вимог перед Європейським Союзом щоб стати його повноправним членом. Крім того, щоб успішно відновити нашу державу після війни також

необхідно розвивати зелену економіку, оскільки нам вже потрібні інноваційні методи побудови економіки, будівництва, системи енергетики, відновлення якості ґрунтів, води, повітря, щоб відповідати сучасним потребам населення та боротися спільно з міжнародними партнерами зі змінами клімату.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі. Європейська Комісія. 2023.70с.URL:https://euua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoju.pdf

2. Андрієнко М.В., В. С. Шако В.С. Аналіз і адаптація кращих Європейських практик щодо реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2017, № 19, С. 51-58.

1. Балуєва О.В., Кумачова А.С. Особливості комплексної державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні в умовах системних змін. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 130–135.

2. Бистряков І.К. Становлення зеленої економіки в Україні: методологічні аспекти / І.К. Бистряков // *Механізм регулювання економіки*. – 2011. – № 4. – С. 50–57.

3. Білокінна І.Д. Формування інституційного механізму становлення «зеленої економіки» в аграрній сфері : дис. канд. екон. наук : 08.00.03 / Вінницький національний аграрний університет. Вінниця, 2021. 249 с.

3. Бондар В.В. Розвиток екологічного права України у світлі євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015, Вип. 32. Т. 2. С. 137-140.

4. Брензович З.С., Онуфрій С.А. Становлення міжнародних стандартів у сфері охорони та їх вплив на сучасне законодавство України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2021, Серія ПРАВО. Випуск 64. С. 352-356.

4. Варфоломеєв М. О. Циркулярна економіка як невід’ємний шлях українського майбутнього в аспекті глобалізації. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/202.pdf.

5. Війкман А., Сконберг К. Циркулярна економіка та переваги для суспільства (Дослідження щодо Чеської Республіки та Польщі). URL: <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR-UA-2.pdf>.
6. Галашевський С. Результати дослідження ринку органічної продукції в Україні (експорт, 2021 – січень-серпень 2022): органічний експорт. 2022. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/09/Sergiy-Galashevskyy_Organic_Standard_23.09.2023-UA_EN.pdf
7. Гарлицька Д.А. Побудова зеленої економіки – основна складова європейської інтеграції України. Економічний аналіз. 2017. Том 27. №2. – С.15-19.
8. Гелетуха Г. Біоенергетика – це крок до енергонезалежності. URL: <https://uabio.org/news/uabio-news/14123/>
9. Гончарук Т.В. Виробництво біопалива як підсистема формування «зеленої економіки». *Економічний форум. Секція: Економіка і управління національним господарством*. 2013. 4. С. 4–8.
10. Грицюк Т.І., Василенко Т.В. Стратегічні пріоритети розвитку «зеленої економіки» в країнах світу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3081>.
11. Гура А.О., Гуцан Т.Г. Зелена економіка: сутність, чинники та перспективи розвитку в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка»*. 2017. № 17. С. 42–51.
12. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.
13. Захаркевич Н. П. Досвід країн Європейського Союзу у формуванні основ зеленої” економіки //Університетські наукові записки. – 2013. – №. 2. – С. 278-285.
14. Зварич І. Я. Детермінанти формування глобальної інклюзивної циркулярної економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 40–48.
15. Зелений курс в Україні: складний рух до сталого розвитку.

UKRAЇНСЬКА ENERGETИКА. 2023. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/zelenyi-kurs-v-ukraini-skladnyi-rukh-do-stiikoho-rozvytku-31-03-2023>

16. Зелені публічні закупівлі – малими кроками до великих перемог (2018). Available at: <https://bit.ly/3f6svtY>.

17. Інформація щодо об'єктів електроенергетики з використанням альтернативних джерел. 2023. URL: <https://uabio.org/statistics/informatsiya-shhodo-ob-yektiv-elektroenergetyky-z-UABIO.vykorystannyam-alternatyvnyh-dzherel/>

18. Квач, Я. П. Зелена економіка»: можливості для України / Я. П. Квач, К. В. Фірсова, О. Г. Борисов // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 6. – С. 52-56.

19. Кваша Т. К., Мусіна Л. А. Вимірювання зеленого зростання в Україні: концепції, системи індикаторів, досвід 280 с.

20. Кишко-Єрлі О.Б . Адаптація екологічного законодавства України до права навколишнього середовища Європейського Союзу. Часопис Київського університету права. 2014, No 3. С. 215-219.

21. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року: <https://data.gov.ua/group/ekolohiia>.

22. Копетчук О.В. Імплементация природоохоронних директив ЄС в Україні як спосіб трансформації сфери охорони довкілля. Таврійський науковий вісник. 2019, No 109. Частина 1 С. 202-211.

23. Маковоз О.С. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4372/Zelena%20ekonomika%20yak%20zaporuka%20staloho%20rozvytku_Makovoz_Perederii_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

24. Марченко О.І., Мамалига В.О. Зелена економіка: теоретичні аспекти. *Східна Європа: економіка бізнес та управління*. 2019. No 6(23). С. 535–541.

25. Мащенко С. О., Вовк М. С., Алієв Р. А. Теорія та методологія “зеленого будівництва”. *Економічний простір*. 2016. No 113. С. 220–230.

26. Мірошніченко В.В., Тьорло В.О. Проблеми становлення «зеленої» економіки в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018. No 1(3). С.

83–88.

27. На шляху до зеленого зростання: моніторинг прогресу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.rac.org.ua/uploads/content/100/files/ggiukrainefinal.pdf>

28. Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. Київ, 2015. URL: https://menr.gov.ua/files/docs/draft_NAS_FEB2015.pdf.

29. Нечитайло Д. З чистого аркуша: як працює і чим вигідна циркулярна економіка. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/2/664626/>.

30. Органічне виробництво в Україні. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayin>

31. Органічне виробництво України за 2016-2021 рр. 2022. OrganicInfo. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-production-in-ukraine-2016-2021/>

32. Орлова Н. С. Зелена економіка в умовах сталого розвитку України. Менеджер. 2015. № 1. С. 45–50.

33. Орловська Ю. В., Яковишина Т. Ф. “Зелене” будівництво як складова політики ЄС щодо розвитку циркулярної економіки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 5 (05). С. 365–371.

34. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін.; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с.

35. Переклади актів *acquis* ЄС / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/perekladi-aktiv-acquis-yes>.

36. Переклади актів права ЄС / Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.org/pereklady-aktiv-acquis-communautaire-yes>.

37. Перспективи впровадження циркулярної економіки. 2020. URL: http://www.kdu.edu.ua/Documents/KSNR_economica_2020/w6.pdf.

38. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на

засадах «зеленої економіки» : монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова. Київ : НІСД, 2012. 360 с.

39. Річний моніторинговий звіт «Україна та Європейський зелений курс». Dixigroup. 2023. 37 с. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/richnyi-monitorynhovyi-zvit-ukraina-ta-yevropeiskyi-zelenyi-kurs-04-02-2023>

40. Савицький О. Планування відновлення в розпал війни. *Foreign Ukraine*. 2022. URL: <https://foreignukraines.com/2022/11/22/why-is-it-necessary-to-build-a-green-economy-in-ukraine-after-the-war/>

41. Скороход І.С., Горбач Л.М. Розвиток зеленої економіки в країнах Європейського Союзу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2019. Випуск 30. No 2. С. 17-21.

42. Сьох К.Я., Гультай М.М. Імплементация нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022, No 6. С. 82-84.

43. Хоменко О. В. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку. 2018. URL: <https://sinologist.com.ua/homenko-o-v-tsyrkulyarna-ekonomika-osnova-stalogo-rozvytku-kr/>.

44. Чмир О.С., Захаркевич Н.П. «Зелена» економіка: сутність, цілі та базові принципи. *Економічний вісник Донбасу*. No 3(33).2013. – С.54-62.

45. Як відбудувати «зелену» країну: рекомендації для відновлення України. ГО «ДІКСІ ГРУП». 2022. 25 с.